

בס"ד

מרחשון תשפ"ז
מפטיר וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד (מלכים א א)

פרשת חיי שרה – שבת מברכין

עלון חידושי תורה ופרפראות על **פרשת השבוע** בעניינא דיומא ממפרשי ומדרשי חז"ל
מולד חודש כסלו יהיה ביום חמישי בשעה 13, 38 דקות ו 9 חלקים

בפרשת חיי שרה 105 פסוקים = **בא בַּיָּמִים , אָדַע כִּי**
וְאֶבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיְהִי הָהוּא בְּרֶךְ אֶת אֶבְרָהָם בְּכָל (כד א) בְּמָה אָדַע כִּי אֵיךְ שָׁנָה. (טו ח)

צירוף השם הנכבד המאיר בחודש כסלו הוא **ויהי**, יוצא מראשי תיבות הפסוק **וַיֵּרָא יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי וגו'** בפרשת ויחי (בראשית נ יא) אצל אבלו של יעקב אבינו כשנטמן במערת המכפלה. ולפי הקבלה בידינו היה הדבר בכסלו בימי חנוכה, כי יעקב אסף רגליו אל המטה ביום א' דסוכות, כפי הקבלה שבידינו מן הרמז בפסוק **וַיַּעֲקֹב נִסַּע סִכְתָּה** (בראשית לג יז) ונשלמים השבעים יום בחנוכה, על כן נרמז שם הצירוף של חודש כסלו. (בני יששכר מאמרי חודש כסלו א)

החודש הזה בחינת תפארת כמשי"כ מעשה הצדקה, ולפי זה צריך שיזהר ביותר שלא להיות הולך רכיל מגלה סוד בחודש הזה טפי מעלי מכל החדשים, וכן בענין סרך גזל וגניבה, ובאכילת איסור, כי הפנס גדול, ויזהר בכבוד אביו ואמו יותר ויותר משאר חדשי השנה. מועד לכל חי זך

וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מָאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעָה שָׁנִים שָׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה. (כג א)
וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מָאָה ס"ת שם הוי-ה. הקב"ה ייחד שמו עליה להעיד צדקת גמורה.

וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מָאָה ר"ת משיח. שבזכות שרה אמנו יבוא המשיח.
מָאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה ר"ת משיח, כל זמן ששרה היתה קיימת בעולם היה משיח לעולם. **ועוד** שהיה לה גילה ומשיח במיתתה, אע"פ שהיתה מיתתה פתאום מענין העקידה, עם כל זה היה לה גילה ומשיח לנשמתה שראתה שהיא הולכת לגן עדן, ואפשר שראתה נשמתה שבא יצחק בשלום וחי ושישע ושמחה בו. (רבינו אפרים)

כל עיקר הקלקלה היתה ע"י חוה, שגרמה מיתה לעולם. **שָׂרָה אָמַן נִיָּקָה ס"ת חוה.** (צמח דוד)
שרה אמנו ע"ה הרבתה לתקן את חטא חוה וא"כ בזכותה יבא המשיח שהגדילה לתקן עון חוה.
וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מָאָה ר"ת בגימטריא בשמחה עם הכולל (355). ואפשר דס"ת הוי-ה כאמור ור"ת **בשמחה** שהוא כינוי לשכינה לומר דבמעשיה הטובים היה יחוד קבה"ו. (נחל קדומים)

ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ כנען ויבא אברהם לספד לשרה ולבפתה. (כג ב) פרש"י - ונסמכה מיתת שרה לעקדת יצחק, לפי שעל ידי בשורת העקדה. שנזדמנו בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט. פרחו נשמתה ממנה ומתה.

שאלה – הרי קי"ל (פסחים ח.) שלוחי מצוה אינו ניוקיו? ואיד מתה שרה על ידי המצוה. וכן קשה מדברי הגמרא (שבת קיח:) אָמַר רַבִּי יוֹסִי: יָהָא חֲלָקִי מִמַּתִּי בַּדְרָה מִצְוָה. הרי העוסקים במצוה אינם נזוקים. ואיד ימות בדרך מצוה.

תשובה – שלוחי מצוה אינו ניוקיו היינו שהמצוה לא תגרום להם שום נזק. אבל אם הגיע זמנו למות בלאו הכי, אם כן אדרבה זכות היא לו שמסבבים מן השמים מיתתו על ידי המצוה, דהוי כמוסר נפשו על קדוש השם. (שבענו משובך)

שאלה – למה אמר 'עם המתים בדרך מצוה', ולא 'עם עושי מצוה'.

תשובה – המתים בדרך מצוה הנה הוא מתנועע אל השם יתברך, וכאשר הוא מתנועע אל השם יתברך נחשב שהוא עם השם יתברך לגמרי. כי התנועה אל הדבר כאילו הוא אחד עמו. מה שאין כך מי שעשה כבר המצוה וקנה אותה. הרי קנה המדרגה שיש לעושי מצות, אבל לא יאמר בזה שהוא מתעלה להתדבק בו יתברך לגמרי. אבל כאשר הוא מת בדרך מצוה, והיה מתעלה להתדבק בו, ומתוך זה הוא מת, הרי מתדבק עם השם יתברך. (דרד החיים ד יז)

כיוון שהם שלוחי מצוה שהם אינם ניוקים אף בחזרתם אם כן על כרחך לכפר על עוון הדור. וזה (ויקרא טז) **בקרבתם לפני י-הנה** בדביקות הקב"ה אז וימתו. מוכח שהם לכפרת ישראל לכו **בית ישראל יבכו את השורפה** שהוא להם לכפרת עונות. (חת"ס עה"ת)

ובמדרש (בר נח א) **ויהי חיי שרה מאה שנה** הדא הוא דכתיב 'יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה' (תהלים לז) כשם שהו תמימים כד שנותם תמימים. יבואר ע"פ הגמרא (קידושין לה.) 'שהקדוש ברוך הוא יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחזק לחדש. 'יודע ה' ימי תמימים' פירושו שלמים, ולכן אין גירעותא בזה שמתה ביום הכיפורים ובאמת לא חטאה כלל. (מדרש יהונתן)

ואתרי כן קבר אברהם את שרה אשתו אל מערת שדה המכפלה על פני מקרא הוא חברון בארץ כנען. (כג יט)

שאלה – אמאי כתיב **את שרה אשתו** ולא כתיב 'לשרה אשתו'. **את** מה בא לרבות וכי קבר עוד ?

תשובה – **את** בא לרבות שקבר גם את חוה. והרמז בזה כי בעבור חטא אדם הראשון ואשתו. אע"פ שנקברו כאן לא היה להם קיום אמיתי. עד שבא אברהם לקיים העולם ולתקן את אשר עוותו אדם וחוה כאומרים בעוברים על מאמר השם שאמר להם **ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו** והם חטאו באכילה. ואברהם תקנו באכילה שהאכיל לכל באי עולם והחזירם למוטב. וכמו שחטאו בעץ הדעת טוב ורע. כך אברהם נטע אֶשֶׁל בְּאֶר שָׁבַע וַיִּקְרָא שָׁם בְּשֵׁם י-הנה אל עולם. ולכן כתב באברהם **והשבענו תחת העץ.** כי מה הוצרך לזה. וכן מה שאמר **והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו.** אלא להורות שבעץ כשלו ובעץ נתקנו. ולכן חוה אע"פ שנקברה שם לא קיבלה הארץ מצד חטאה. כאלו לא היתה קבורה. עד שבאת שרה ונקברה שם. וזהו **ואתרי כן קבר אברהם את שרה אשתו.** **את** לרבות חוה שעכשיו נקברה ונכנסה למקומה הראוי. (צורר המור)

ואשבענו בי-הוה א-להי השמים וא-להי הארץ אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבם. (כד ג)

שאלה – כאן כתיב **א-להי השמים וא-להי הארץ** ולקחו כתיב (כד ז) רק **א-להי השמים** אשר לקחני מבית אבי וגו'. ושינוי הלשו צריך ביאור.
תשובה – הפסוק הראשון איירי על השבועה שהשביע אברהם את אליעזר. ובה היה צריך להשביעו בשמים ובארץ. ואילו הפסוק לקחו הוא תפילתו של אברהם. לכן נכתב שם רק **א-להי השמים**. (פירוש ריב"י – תלמיד חר של הרשב"א) שאם תבגוד יפרע ממך בעולם הזה ובעולם הבא. (ספרנו) **א"נ** אמר **וא-להי הארץ** כלומר שהוא שופט גם התחתונים ומשגיח בהם. ולא תחשוב כי אם תעבור על השבועה שלא יפקוד עונך. כי כן יעשה כי הוא אלוהי הארץ כמו שהוא אלוהי השמים. אבל כשדבר על עצמו ואמר **י-הוה א-להי השמים** לא הוצרך לומר ואלוהי הארץ כי הוא היה יודע זה בעצמו. (רד"ק) **א"נ** אמר **לוא-להי השמים וא-להי הארץ** כשהשביעו על לקיחת האישה ליצחק, כי בת פלוני לפלוני בארץ נגזר מן השמים. (א"ע)

אמר רב יהודה אמר רב: **ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת: בת פלוני לפלוני, בית פלוני לפלוני, שדה פלוני לפלוני.** (סוטה ב.)
שאלה – אמרו חז"ל (סוטה מד.) לימדה תורה דרך ארץ: שיבנה אדם בית, ויטע פרם, ואחר כך ישא אשה. ואף שלמה אמר בחכמתו (משלי כד): 'הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך אחר ובנית ביתך'. 'הכן בחוץ מלאכתך' – זה בית, 'ועתדה בשדה לך' – זה פרם. 'אסר וכנית ביתך' – זה אשה. תחלה יטע אדם כרם ואחר כך יבנה בית ואחר כך ישא אשה. **למה כאן מקדים בת קול של אישה לבית ולשדה.**

תשובה – באה ללמד מוסר לבני אדם שיגיעו לשלושים שנה ויותר ואין נושאים אישה באומרים עד שימצא לו קרו להתפרנס בו ובית לדור בו. לכן הקדימה האישה לבית שהוא מקום דירה ולשדה שהוא מקום הפרנסה. ומה שאמר דרך ארץ שיטע כרם ויבנה בית ואחר כך ישא אשה, היינו בהיות לאל ידו אם יש בידו יכולת לעשות את כולם שצריך להקדים זה בזה כפי הסדר ההוא. ולא איירי שיהיה טורח בעסק משא ומתן וכיוצא עד שירוויח הרבה שיוכל להיות נוטע כרם מו הריח כדי להתפרנס בו ולבנות לו בית דירה כדי לישב בו וישאר גדול בלא אישה. **א"נ** נקט כאן אישה בתחלה משום דנשואי אישה שייך בכלי עלמא אך שדה ובית לא שייכי בכלי עלמא כי יש שאין להם מזל לקנות בית או שדה כלל כל ימיהם ויש נמי שיש להם בית ושדה בירושה מו אבותם ואין קוניהם הם לעצמם כלום. (בו יהודיע שם)

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: **וקשיו לזווגו בקריעת ים סוף, שְׁנָאָמַר (תהלים פו): אֶל־לֵהִים מוֹשִׁיב יְהִידִים בְּנִתָּה מוֹצִיא אֲסִירִים בְּפוֹשְׁרוֹת.**
שאלה – מה הטעם שמדמה את הזיווג לקריעת ים סוף.

תשובה – דכמו בקריעת ים סוף שהטביע למצרים כדי להציל את ישראל כן הורג בעלה של זו ואשתו של זו ומזווגו דהא בזיווג שני איירי. (פתח עינים בשם רבינו תם) **א"נ** הנה אמרו חז"ל (שם) אין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו בזיווג שני. והנה בכגון דא כמבואר מוצא הקטיגור מקום ללמד חובה על מעשיו של האדם, והקב"ה צריך להתגבר עליו ולהלכין חטאותיו ולמצוא לו זכות כמו בקריעת ים סוף, לכן קשה זיווגו השני כקריעת ים סוף. (תורה תמימה)

ויאמר בוא ברוך י-הוה למה תעמד בחוץ ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלים. (כד לא)
איתא במדרש (ב"ר ס לא) **א"ר** יוסי ב"ר דוסא: כנעו הוא אליעזר, ועל ידי ששרת אותו צדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך. **ניאמר בוא ברוך י-הוה.** מבואר שכאשר לבו אמר לאליעזר **בוא ברוך י-הוה** הוציאו מכלל ארור לכלל ברוך.

שאלה – מה הסיבה שלבו רצה להוציא את אליעזר מארור לברוך.

תשובה – לבו חשב שאליעזר הביא את הצמידים בתורת קידושין לרבקה. והרי עבד אינו יכול להיות שליח לקדש את האישה. לכן רצה להוציא ללכלל ברוך כדי שיוכל להיות שליח ותהא רבקה מקודשת. ואליעזר השיבו (כד לד) **עָבֵד אֲבִרְהָם אֲנִכִּי** – כלומר אין זה מעבד שאני עבד, כיון שאת הצמידים לא הבאתי בתורת קידושין אלא רק כמתנה בעלמא. (תפארת יהונתן)

ועתה אם ישכם עשיתם חסד ואמת את אדני הגידו לי ואם לא הגידו לי ואֶפְנָה על יָמִין אוֹ עַל שְׂמָאל. (כד מט) פרש"י - **על יָמִין** – מִבְּנֹת ישמעאל. **על שְׂמָאל** – מִבְּנֹת לוֹט. שהיה יושב לשמאלו של אברהם.

תרגום יונתן – וכדון אין איתכון עבדין טיבו וקשוט עם רבוני תנו לי ואין לא תנו לי **ואֶפְנָה על דְרוֹמָא אוֹ על צְפוֹנָא.**

שאלה – מה הטעם שאליעזר נקט לשון ימין או שמאל ולא 'דרום או צפון'.

תשובה – אמרו רז"ל (תהיגה ה:) כל מקום שנתנו חכמים עיניהם – או מיתה או עוֹנִי. והטעם משום שבתורה כתוב **אֶרֶץ יָמִים בִּימִינָה בְּשִׂמְאֻלָּהָ עֵשֶׂר וּכְבוֹד** (משלי ג טז) ולכן נותנת כח ללומדיה להעניש במיתה מצד כח הימין ובעוני מצד כח השמאל. כי אליעזר היה בעל תורה כמו שאמרו רבותינו ז"ל (יומא כח:) על פסוק **'הוא דמשה אליעזר'** (בראשית טו ב) 'שדולה ומשקה מתורתו' של רבן לאחרים. ועל כן יש לו שני כוחות להעניש במוות מצד ימין ובעוני מצד שמאל. ולזה אמר ברמז שאם לא נתנו את רבקה. **הגידו לי** ואז אפנה **על ימין** להעניש אתכם במיתה **או על שְׂמָאל** להעניש אתכם בעוני! וסוף דבר באותו הלילה הענישם במיתה שמת בתואל מפני שלא היה לבם שלם בדבר זה שחשבו להערים. (בן יהודע חגיגה ה:)

ויאמרו נקרא לנער ונשאלה את פיה. (כד נו)

שאלה – מה תלמוד לומר **את פיה.** הול"ל 'ונשאל אותה'.

תשובה – מאחר והיו מעֹנְנִים ומכשפים רצו לקסום מה שיבוא לפיה ואותם הדברים שתאמר וכפי הנחש שלהם יעשו. ולהבדיל מצאנו (משנה ברכות ה ה) 'אם שגורה תפילתי פפי'. ומשום הכי תלו הדבר בפיה ולא בדעתה. ורבקה שהיתה חכמה וידעה רשעותם נתחכמה לומר תיבה אחת לבד מבוררת **אֵלֶּךָ** ותו לא, שלא יהיה להם שום אחיזה. וכשמעם שבטלה דעתם נִקְמַת חָשֶׁם דָּבַק לשונם **וַיִּשְׁלַחוּ אֶת רַבְקָה** ולא פצו פה. (נחל קדומים)

ויסֵף אַבְרָהָם נִיָּקָה אִשָּׁה וְשִׁמְהָ קַטּוּרָה. (כה א) תרגום יונתן - ואוסיף אברהם ונסב איתא **ושמה קטורה היא הגר** דקטירה ליה מן שְׂרׁוּיָא.

פרש"י - זו הגר. ונקראת 'קטורה' על שם שנאים מעשיה כקטרת: ושקשרה פתחה. שלא נזדווגה לאדם מיום שפרשה מאברהם.

שאלה – מבואר בתורה שהגר היתה שפחת מצרית (בראשית טז א) **ולא שפחה מצרית ושמה הגר.** פרש"י - בת פרעה היתה. וכן תרגום יונתן ולה אמתא מצריתא **ושמה הגר ברת פרעה.** כיצד נשא אברהם אישה מצרית. וישראל אסור במצרית דכתיב (דברים כג ט) **בנים אשר יולדו להם דור שלישי.** הרי שדור שני לא יבוא כמבואר בגמרא (יבמות עו:) מצרי ואדומי אינם אסורים אלא עד שלשה דורות. וכן נפסק בשו"ע (אה"ע ד ג) מצרי ואדומי אינם אסורים אלא עד שלשה דורות, אחד זכרים ואחד נקבות, שאחר שנתגייר, הוא ובנו שנולד לו אחר שנתגייר – אסורים, ובן בנו מותר.

תשובה – אברהם אבינו היה גר וגר מותר במצרית (דעת זקנים). **א"נ** על פי הדיבור עשה. (שם בשם מדרש ב"ר סא ד.) **א"נ** הטעם לאיסור להתחתן עם מצרית הוא משום ששיעבדו את בני ישראל במצרים. ואם כן קודם ששיעבדו בהם לא נאסרו. (פרושי התורה לר' חיים פלטיאל) **א"נ** אברהם לא נשא אותה אלא שפילגש היתה, ופילגש היא בלא קידושין ומותר רק למלך, ואברהם היה לו דין מלך מכיון שהקב"ה נתן לאברהם את כל ארץ כנען. (דורש לציון דרש יג – ממחבר הצ"ח) (פרשה כהלכתה)

ויברכו את רבקה ויאמרו לה אחתנו את היי לאלפי רבבה ויירש זרעה את שער שנאיו. (כד ס)

רבבה ר"ת רבקה בת בתואל הארמי ולכך תזכי בזה. ובזה יומתק מה שאמרו רז"ל: מפני מה לא נפקדה רבקה עד שהתפלל יצחק עליה? שלא יהיו אומות העולם אומרים: תפילתנו עשתה פירות, אלא **וַיַּעֲמֵר יִצְחָק לִי-הִנֵּה.** (ילקו"ש) ומוכרח להראות לעולם כי שקר ענו כי היותה בת בתואל היא הסיבה שהיתה עקרה. (חומת אנך)

ויגוע וימת אברהם בשיבה טובה וזו ושבע ויאספה אל עמיו. (כה ח)

שאלה – מהו לשון **ויגוע** דהא כתיב **וַיָּקָם.** מצינו לשון זה אצל ישמעאל (כה יז) **וַיִּגְוַע וַיָּקָם,** אצל יצחק (לה כט) **וַיִּגְוַע יִצְחָק וַיָּקָם,** ואצל יעקב (מט ג) **ויגוע ויאספה אל עמיו.**

תשובה – תיבת **ויגוע** פירושה צאת הרוח מהגוף ברגע אחד. בלי עינוי ועיכוב. והיא מיתה קלה שאינה באריכות החולי. (רד"ק ראב"ע) תיבת 'גוע' שורשה מתיבת 'יגע' שהיא העייפות וביטול התנועה, כי גם המיתה היא חולשת הדבר והסתלקו מהתנועה. (הכתב והקבלה) והיא מציינת את אפיסת כוחות הגוף. (המלבי"ם)

ואלה שני חיי ישמעאל מאת שנה ושלושים שנה ושבע שנים ויגוע וימת ויאספה אל עמיו. (כה יז) פרש"י - לא נאמרה 'גועיה' אלא בצדיקים (בב"ב טז:)
שאלה – וקשה שהרי גם גבי רשעים נאמר גועיה כגון גבי דור המבול. שאין להם חלק לעולם הבא (משנה סנהדרין יג). כתיב (ז כא) **וַיִּגְוַע כָּל בָּשָׂר הָרָמֵשׁ עַל הָאָרֶץ בַּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבַחַיָּה וּבְכָל הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל הָאָרֶץ וְכָל הָאָדָם.**
תשובה – גועיה ואסיפה אינו שייך אלא בצדיקים, אבל גועיה שאין בה אסיפה שייך גם כן ברשעים. (מושב זקנים)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
ramnadlan018@gmail.com לקבלת העלון ניתן לפנות לכתובת